

Karınca Kelimesinin Etimolojisi

Etymology of the Word Ant*

Dr. Hami Akman¹

Öz

Anlamli ve vazifeli olan kelimelerin büyük çoğunluğunu gerek etimolojik ve gerekse morfolojik açıdan tahlil etmek mümkündür. Bu çalışmada da söz konusu açılardan incelemeye değer görülenlerden biri olan *karınca* kelimesi, yapısı da göz önünde bulundurularak detaylı bir araştırmaya değer görülmüştür. Bu kelime üzerinde farklı bölgelerde değişik söylemler ve farklı görüşler ortaya konmuştur. Karınca kelimesi için Azerbaycan Türkçesindeki *qarışka* kullanımı ile bazı Anadolu ağızlardaki *kerişke*, *kerinçke* / *kerinşge*, *kerince*; Harezmi Türkçesi eserlerinden olan *Kıssaşü'l-Enbiyâ*'daki *karınçka* / *karınçğa* şekli ve söyleyişler de vardır. Bu bilgiler ışığında denebilir ki söz konusu kelimenin oluşumunda *karın* ve *ince* isimleri, köken bilgisi (etimoloji) ve şekil bilgisi (morfoloji) olarak incelendiğinde "*karmı ince*" yapısının "*karınca*" şekline dönüşeceği tezi daha fazla makul gelmektedir. Daha önce de bu yol ve yöntemlerle bazı böcekler (ateş böceği, cırcır böceği) isim konulduğu düşünüldüğünde bu görüşün haklılığı, kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Çalışmada asıl amaç *karınca* kelimesinin etimolojik açıdan incelenmesidir. Bununla birlikte *karın* ve *ince* kelimelerinin de etimolojilerine değinilmiştir; özellikle *ince* kelimesine farklı etimolojik öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Karınca, Karın, İnce

JEL Kodları: D8, Z19, D83

Abstract

It is possible to analyze the majority of meaningful and duty words both in terms of etymology and morphology. In this study, the word ant, which is one of the ones that is considered worthy of examination from these perspectives, has been deemed worthy of a detailed examination considering its structure. Different discourses and different views have been put forward on this word in different regions. For the word ant, the use of *qarışka* in Azerbaijani Turkish and *kerişke*, *kerinçke* / *kerinşge*, *kerince* in some Anatolian dialects; There are also *karınçka* / *karınçğa* form and expressions in *Kıssaşü'l-Enbiyâ*, which is one of the Harezmi Turkish works. In the light of this information, it can be said that when the names of abdomen and thin are examined in terms of origin (etymology) and morphology (morphology) in the formation of the word in question, the thesis that the structure of "tummy thin" will turn into "ant" seems more reasonable. Considering that some insects (firefly, cricket) were named with these methods and methods before, the justification of this view emerges spontaneously. The main purpose of the study is to examine the word ant in terms of etymology. In addition, the etymologies of the words abdomen and thin are also mentioned; In particular, different etymological suggestions have been made for the word fine.

Keywords: Ant, Abdomen, Thin

JEL Codes: D8, Z19, D83

* Bu çalışma, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Mühendislik Fakültesinde, 20-22 Ekim 2022 tarihli 4. Uluslararası Türkoloji Araştırmaları Sempozyumu'nda sunulmuş olan bildirinin gözden geçirilmiş ve genişletilmiş hâlidir.

¹Bağımsız Araştırmacı, hamiakman@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8787-2319

Giriş

Dil bilgisinde, dilin ses yapısını inceleyen dalına *fonetik* (ses bilgisi), şekil ya da biçim bilgisi yönünden inceleyen bilim dalıysa morfoloji denir ki Topaloğlu bu konuyu “*Kelimelerin kök, gövde ve eklerinin yapısını, geçirdikleri biçim ve anlam değişikliklerini inceleyen dil bilgisi dalı*” (Topaloğlu, 2019: 34) şeklinde ifade etmiştir. Dili inceleyen alt dallardan birisi ise *semantik* (anlam bilgisi)dir. Semantik, kelime ve şekillerin manaları üzerinde duran (Ergin, 2012) dil bilgisi kısmıdır. Korkmaz *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*’nde, anlam bilimini kendi içinde, 1. Durgun veya eş zamanlı anlam bilimi. 2. Gelişmeli veya alt zamanlı anlam bilimi olarak iki alt dala ayırmıştır. Korkmaz, daha sonra dilin belirli bir zaman kesitindeki durumunu tarihî değişme ve gelişmelere girmeden inceleyen anlam bilimi dalının eş zamanlı anlam bilimi adını aldığını belirtip bu dalda, dilin kelimeleri; anlamları, kavram alanları ve kapsamları ile eş anlamlılık, çok anlamlılık, eş seslilik vb. açılardan ele alındığını ifade etmiştir (Korkmaz, 2017).

Dilin, bir de kelimelerin kökenini araştıran bilim dalı var ki ona da *etimoloji* (köken bilgisi) adı verilmektedir. Marek Stachowski etimoloji kelimesi hakkında şu bilgileri vermiştir: “*Bütün Avrupa’da kullanılan etimoloji sözcüğü Eski Yunanca étimos ‘gerçek’ ve logos ‘bilgi; mana’ sözcüklerinin birleşiminden meydana gelir ve ‘gerçek anlam’ veya ‘gerçek anlam bilgisi’* (Stachowski, 2011: 1). Yani etimoloji bir kelimenin aslında gerçeğini, asılını veya kökünü arayan dilbilgisi dalıdır. *Etimoloji* (köken bilgisi), kelimelerin ses, şekil, yapı ve anlam tarihleri üzerinde yapılan dil çalışmasıdır (Karaağaç, 2022b). Bu açıklamadan da anlaşılacağı üzere etimolojide, bir kökle ondan türeyen gövde kelime arasında sadece ses ve şekil değil; aynı zamanda anlam bağlantısının da sağlanması gerekmektedir.

İşte bu çalışmada *karınca* kelimesinin etimolojisi üzerinde durulmuş, kelimenin meydana gelmesinde yer alan *karın* ve *ince* kelimelerine değinilmiştir. Böylece *karın*, *ince*, *karınca* gibi her üç yapının öncelikle kullanıldığı dönemler tespit edilerek örnekleriyle verilmeye çalışılmıştır. Örnekler verilirken öncelikle kelimenin orijinal şekli ve anlamı verilmiş, ardından gerekli görüldüğü yerlerde kelimenin geçtiği cümle de yer yer tanık olarak gösterilmiş ve bu cümlelerin, tırnak içinde tarafımızca günümüz Türkiye Türkçesine aktarımı yapılmıştır. Ayrıca kelimelerle ilgili yapılan etimolojik ve morfolojik açıdan farklı görüşlere de yer verilerek farklı kanaatler gözler önüne serilmiştir. Bu farklı görüşlerden sonra *ince* ve *karınca* kelimeleri hakkında, ses, şekil ve anlam bilgisi uyumu içinde kendi etimolojik görüşümüze yer verilmiştir. Çalışmada öncelikle *karınca* kelimesine, daha sonra *karın* ve *ince* kelimelerine yer verilmiştir.

1. Karınca Kelimesi ve Etimolojisi

Bu kelime, sözlüklerde ve halk arasında değişik anlam ve yorumları olan bir kelimedir. Türkçe sözlükte “zar kanatlılardan, toplu olarak yaşayan, yuvaları toprağın altında olan ve birçok türü bulunan böcek”, “döküm sırasında arada hava kalmasından veya pastan ileri gelen ufak boşluk” gibi anlamlarının yanında (TS, 2011: 1329); bu gövdeden türetilen “karıncalanmak” kelimesine de, *Türkçe Sözlük*’te “vücudun bir yerinde uyuşukluktan sonra, kan dolaşımının başlamasıyla o yerde karınca dolaşır gibi izlenim uyanmak, verici veya alıcıdaki bozukluk sebebiyle televizyonda görüntü bozulmak” anlamlarıyla rastlanmaktadır (TS, 2011: 1330). Karınca kelimesi, ayrıca halk arasında birçok özelliklerinin yanında, çalışkanlığı ile hikâyelere konu olmuş bazı başka böceklerle (ateş böceği, cırcır böceği ve karınca) zikredilerek edebiyattaki yerini almıştır.

Söz konusu karınca kelimesi, ilk defa *Dîvânu Lugâti't-Türk*’te *karınçak* ve *karınça* (Ercilasun ve Akkoyunlu, 2018) şekilleriyle tespit edilmiştir. Kâşgarlı Mahmud, kelime için *karınça* da denilebilir açıklamasıyla Oğuzca olduğuna dair bilgi vermiştir (Ercilasun ve Akkoyunlu, 2018). Kelime, daha sonra Kıpçak Türkçesi ile Harezmi Türkçesinde de tespit edilmiştir. Harezmi Türkçesi dönemi eserlerinden olan *Kıyasü'l-Enbiyâ*’da kelimenin hem *karınçka/ğa* hem de *karınça* şekillerinde kullanıldığı görülmektedir: *Ol kol içi toluğ karınçka érdi, ol karınçkaların uluğ ahsak érdi, Mender atlığ. Üñ kıldı: Ey karınçkalar kaçın, evlerinize girin. Süleymân çerigi sizlerni basıp helâk kılmason* “O vadinin içi karıncalarla doluydu, o karıncaların Mender adlı büyükleri aksaktı, (şöyle) seslendi: Ey karıncalar, kaçın evlerinize girin, Süleyman’ın ordusu (üzerinize) basıp (da) sizi helak etmesin!” (Ata, 2019: 280). *Süleymân tahtdın indi, karınçkanı ündedi, aydı: ey karınçka karınçkaları nelük kaçırduñ? Karınçka aydı: Sen melik-sên, men hem melik-men* “Süleyman tahttan indi, karıncayı çağırdı, (şöyle) söyledi: Ey karınca, karıncaları neden kaçırttın! Karınca (ise şöyle) söyledi: Sen hükümdarsın ben de aynı şekilde hükümdarım...” (Ata, 2019: 80). *Ba zılar aymışlar: eñ ilk kimige kirgen karınça érdi, şon kirgen eşgek érdi* “Bazıları (şöyle) söylemiş: Gemiye ilk giren karınca idi; son giren (ise) eşek idi” (Ata, 2019: 70). *Êkinç karınça Süleymânğa öğüt bërmiş için* “İkinci olarak karınca Süleyman’a öğüt verdiği için...” (Ata, 2019: 53). Harezmi Türkçesi dönemini temsil eden bir başka eser *Nechü'l-Ferâdis*’te kelime *karınça* şeklinde geçmektedir: *Hak te ‘âlaka mekân reva ermez, hem tağı zamân reva ermez tağı zamânnı ol yaratup durur yer kök içinde bir zerre anıñ ilmîdin yırağ ermez karınçku tün içinde kara taş üzesindeki kara karınçanıñ teprenenini körür* “Hak Teala’ya mekân reva (uygun) olmaz, hem bundan başka zaman (da) reva olmaz, zaten zamanı O yaratmıştır, yer gök içinde hiçbir zerre O’nun ilminden

uzak değildir, karanlık gece içinde kara taş üzerindeki kara karıncanın hareket etmesini (dahi) görür” (Ata, 2014: 158). Kelimeye Kıpçak dönemi eserlerinden *Gülistan Tercümesi*’nde *karınça* şeklinde rastlanmaktadır (Karamanlıoğlu, 1989).

Eski Anadolu Türkçesi eserlerinden *Süheyl ü Nev-bahâr*’da kelime *karınca* şeklinde tanıklanmıştır: *Karınca ayağın kara dün için Kaya üzre başa öñin yâ kıçın / Nite başduğın bilür anlar izin / İşidir bilür kanda dutsa yönin* (48/49) “Kara gece içinde karınca, kaya üzerinde ön veya arkasıyla (ön veya arka ayağıyla olsun) nasıl bastığını bilir (ve) izini anlar O; (karınca) yönünü nereye tutsa (bunu) işitir, bilir” (Dilçin, 2016: 242). Eski Anadolu Türkçesi döneminin bir başka eseri olan *Marzubân-nâme Tercümesi*’nde *karınca* şekilde tanıklanmıştır: *Serçe eyitdi iy hond, var sen başa şük ëyle; zîre en olmasam karınça ne seni koyadı ne yavruñı, ikinüzi dahı boğaydı* “Serçe (şöyle) söyledi: “Ey efendi, var sen bana şükret; zira ben olmasaydım karınca, ne seni ne yavrunu bırakırdı, ikinizi de boğardı” (Korkmaz, 2007: 216). Yine Eski Anadolu Türkçesi döneminde Şeyhoğlu Mustafa’ya ait olan *Kenzü’l- Küberâ ve Mehekkü’l-Ulemâ* adlı eserinde kelimenin *karınca* şekliyle karşılaşılmaktadır (Yavuz, 1991).

Kelime, günümüz Türkiye Türkçesinde *karınca* şeklini alırken; Çağdaş Türk lehçelerinden *Trkm.T*’de “ğumurska”, *Bşk.T*’de “kımırıska”, *KTT* ’de kırmıska, *Kzk.T* ve *KKT*’de “kumırıska”, *Kırg.T*’de “kurmurska / kumurska”, *Özb.T.*’de “kumurska”, *Uyg.T.*’de “çümüle” (Gülensoy, 2018: 374), *Gagavuz Türkçesindeyse karımcä* (Besili, 2010: 55) şekillerinde kullanılmaktadır. Kelimenin *karınçga / karınca* şekli Oğuz Türkçesinde kullanılmaktadır.

Karınca kelimesinin etimolojisiyle ilgili S. Nişanyan, *Nişanyan Sözlük Çağdaş Türkçenin Etimolojisi*’nde şu şekilde bir görüş belirtmiştir: “*ETü-O karınçak / karınça karınca <?ET. karın+ça → karın*” (Nişanyan, 2018: 417). Tuncer Gülensoy, kelimenin etimolojisini “*kur ‘kuşak, kemer’ +(i)n+ça ‘küçültme eki’*” (Gülensoy, 2018) şeklinde ele almıştır. İ. Zeki Eyuboğlu, kelimeyi “*kar*” köküne dayandırmış ve bu kökte “derinlik, oyuk, karıştırmak, yığınlaşmak, bir yere toplanmak, işi içinden çıkılmaz duruma getirmek, eşmek, kazmak, açmak, deşmek bg. karşıt anlamların olduğu (Eyuboğlu, 2004: 379) şeklinde açıklama yapmıştır. Türkmen Türkçesinin Etimolojisini yazan Soltanşa Ataniyazov kelimeyi “*karın + (küçültme eki) ça*” (Ataniyazov, 2004) şeklinde almış ve şu açıklamayı yapmıştır: “*Garny (syrty) uly, bili inçe, kelle tarapy hem kiçi bolany için, ol şeyle at alypdyr*” [karnı (beli) büyük, beli ince, hem (de) baş tarafı küçük olduğu için o öyle adlandırılmıştır] (Ataniyazov, 2004). *Azerbaycan Dilinin Etimoloji Lügati*’ni yazan Beşir Ahmedov ise kelimenin kökünü *kar-* “karışmak, karıştırmak” (Ahmedov, 1991: 40) köküne dayandırmıştır. Ona göre *kar* kelimesi “*karışık*

yağandır”, *karınca* kelimesi ise “*karışık yaşayan, çok olan kitle / kütle*”dir (Ahmedov, 1991: 40). Ahmedov, karıncaların genelde yığın, kütle hâlinde yaşadığını göz önünde bulundurmıştır. Andreas Tietze, kelimenin eski şekli olan *karınçgayı* vermekle yetinmiştir (Tietze, 2022: 132). *Kubbealtı Lugatı*’nda kelimenin Eski Türkçedeki “karınça-karınçak” şekilleri gösterilmiş ve kökünün belli olmadığı ifade edilmiştir (Ayverdi, 2010: 630). *Ötüken Türkçe Sözlük*’te kelime şu şekillerde gösterilmiştir: *karın-ç-ga / kur-ın-ça* (Gülensoy) (Çağbayır, 2007). Besili, *karınçanın -ga ekiyle biten eski hayvan isimlerinden birisi* olduğunu ifade etmiştir (Besili, 2010).

Çalışmada *karınca* kelimesinin, yukarıdaki etimolojik açıklamalardan farklı olarak tek kelimedenden değil; iki ayrı kelimedenden oluştuğu düşünülmektedir. Bunlar, *karın* ve *(y)inçge* kelimeleridir. Bu görüşün ilk dayanağı kelimenin *semantik* (anlambilim) açısından uygunluğudur. Karıncanın kafa yapısı, arka tarafının, karın bölgesine oranla kalın ve yukarıda, karın bölgesinin ise ince yapısı, insanı, söz konusu hayvanı adlandırma konusunda böyle bir düşünceye sevk etmiştir. Nitekim bütün dillerde de dış görünüş, yapı ve özelliklere göre adlandırmalar olduğu bilinmektedir. Mesela Türkçede tavuk yumurtasına şekilden dolayı *yumurta*, aynı nesneye Arapçada renginden dolayı *beyza* ve Farsçada ise yine şekil özelliğinden dolayı *tohm-ı murg* (kuş tohumu) denmesi gibi. Aynı zamanda *sivrisinek*, *danaburnu* (böcek), *iribaş* (kurbağa yavrusu), *beşparmak* (deniz hayvanı), *kamışkulak* (at) gibi hayvanlar da benzer özelliklerinden dolayı adlandırılmıştır.

Kelimenin *karınca* şekli dışında -yukarıda da görüldüğü üzere- farklı Türk lehçelerinde farklı şekillerde kullanılması kelimenin *karın+ça* şeklinde geliştiğine dair görüşlere şüpheyle bakmamıza neden olur. *Karınca* kelimesi, *Kıyasül’-l Enbiya*’da *karınçka/ga* şeklinde tanıklanmıştır. *Azerbaycan Türkçesinde* “*qarışka*” şeklinde kullanılmaktadır; ayrıca kelimenin, Van’ın bazı yöre ağızlarında “*kerişge, kerince, keşke, kerinçge*” gibi kullanımları oldukça dikkat çekicidir. Gerek *Kıyasü’l-Enbiyâ*’daki gerek Azerbaycan Türkçesindeki ve gerekse Van ağızındaki kullanım şekilleri bizim görüşümüzün dayanak noktalarından ikincisi olan *etimolojik* (şekil bilgisi) yönünü oluşturmaktadır. Netice itibarıyla kelimenin etimolojisinin *karın(i) + (y)inçge* kelimelerinin birleşiminden oluştuğunu; başka bir deyişle bu kelimenin *isnat grubu* şeklinde bir birleşik kelimedenden oluştuğunu düşünmekteyiz. Van ağızındaki *kerinçke* şeklindeki -*nçke* aslında *(y)inçge* şeklinin hâlâ tam olarak bu ağızda eski biçimini koruduğuna işaretir. Azerbaycan Türkçesindeki kelime sonunda yer alan -*ka* eki *karın* kelimesinin etkisiyle kalınlaşmaya uğrayan -*(y)inçke* (>-yınçka >-ınçka>-ıçka >-ışka)’nin tesiriyle oluşmuş gibi durmaktadır. Ayrıca yine Azerbaycan Türkçesindeki -*ışka* şekli *(y)inçka* şeklinde kalınlaşan şeklin -*nç* birleşik eklerinin -*ş*’ye dönüşmesiyle alakalıdır ki bugün *gülünç* kelimesinin yer yer

gülüş, *sevinç* kelimesinin *seviş*, *kılınç* kelimesinin *kılış* şeklinde telaffuzları buna örnek olarak gösterilebilir.

Bugün Türkiye Türkçesinde kullanılan *karınca* şeklinin de *karın(t) + (y)inçge* kelimelerinin *büzüşme* ve *ilerleyici benzeşmesi* neticesinde ortaya çıktığını düşünüyor ve etimolojisini şu şekilde veriyoruz: *karın(t) + (y)inçge > karınınce > karınınc > karınca* örneklerinde olduğu gibi. *Büzüşme* olayı için şu örnekleri veriyoruz: *alıp kel-> akel-*, *alıp beri gelmek > abermek* ‘getirmek’, *ana şu > eşu* ‘şimdi’, *ana şundak > eşundak* ‘işte şunun gibi’, *ol birisi gün > o birisi gün > birisi gün* ‘öbür gün’ vs. (Karaağaç, 2022: 218b). *İlerleyici benzeşmeye* ise şu örnekleri veriyoruz: *anlamak > annamak*, *dinlemek > dinnemek*, *bir az > birez*, *yalın öz > yalnız > yalnız*, *kıl ibrik > kılıbık*, *sekiz on > sekizen > seksen* (Karaağaç, 2022: 489b). *Karınca* kelimesinde öncelikle ilk /i/ düşmüştür; (y)inçgeyse önce *inceye* dönüşmüş, sonra ilk kelimenin etkisiyle de *incaya* dönüşmüştür ve bu iki kelime birleşirken *büzüşme* ve *ilerleyici benzeşme* neticesinde *karınca* kelimesi elde edilmiştir diye düşünmekteyiz.

Karınca kelimesini oluşturan *karın* ve *ince* kelimeleri hakkında da aşağıda bilgiler verilmiştir. Özellikle *ince* kelimesi hakkında daha ayrıntılı bilgiler verilip iki ayrı etimolojik öneride bulunulmuştur.

2. Karın Kelimesi ve Etimolojisi

Karın, canlılarda gövdenin kasıklara kadar olan ön bölgesi, Mide; nesnelere iç bölüm; mecazî olarak da iç, gönül gibi anlamlar içeren bir kelimedir. Eski Uygur Türkçesi metinlerinde, Türkiye Türkçesine paralel olarak “karın, mide, iç; ana rahmi” anlamlarıyla kullanılmıştır, ...*emgekin kişi ajunıta toğar ög karınıta toğa teglük toğar* “...insanlar âleminde doğarlar. Ana karnından doğuştan kör olarak doğarlar” (Tekin, 2019). S. G. Clauson’a göre bu kelime, beden ve onun kapsamının alt kısmı için kursak ve bağırsaktan daha az özel olarak kullanılan genel bir terimdir (Clauson, 1972a). Bu kelime, daha özel olarak “rahim” için yaşayan bütün modern dillerde kullanılmaktadır; ayrıca Karahanlı Türkçesinde “iç, göbek” anlamlarıyla da kullanılmıştır (Clauson, 1972: 661a). *Karın* kelimesi, Çağatay, Harezmi ve Kıpçak Türkçelerinde de aynı anlam ve şekilde kullanılmıştır (Clauson, 1972: 661a). *Mukaddimetü'l-Edeb*'de de yine “karın” anlamındadır: *ekiz oğlan toğurdu tişi bir karında* “Kadın, bir karında (bir doğumda) ikiz oğlan doğurdu” (Yüce, 2014: 36). *Karın*, bazı ses değişiklikleriyle çağdaş Türk lehçelerinde de kullanımını sürdürmektedir. Şöyle ki: *Trkm.T* “ğarın”, *Bşk.T*, *Kzk.T*, *Kırg.T*, *KTT* “karın”, *Özb.T* “karin”, *Uyg.T* “kerin”, *Syn.T* “xırın”, *Yak.T* “xarın”, *Çuv.T* “xirem” (Gülensoy, 2018: 374). Tatar Türkçesinde kelimenin ayrıca “*korsak*”, Kırgız Türkçesinde “*aş kazan*”, Kazak Türkçesinde “*askazan*”, Başkurt Türkçesinde “*korhak*”

şekillerine; Azerbaycan Türkçesinde ise “*garın*” şekline de rastlanmaktadır (KTLS, 1991: 442-443). Bunlardan başka “karın” *Derleme Sözlüğü*’nde: “*garın I. Karın. (Sm.; *İğdır-Kr.) 2. İşkembe. (*Bor -Nğ.)* şeklinde geçmektedir.

Karın kelimesi ile ilgili, yukarıda görüşlerini aktardığımız S. G. Clauson kelimenin etimolojisi hakkında herhangi bir görüş bildirmemiştir. Tahsin Banguoğlu kelimenin etimolojisini *kar+ın* (Banguoğlu, 2011) şeklinde, Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*’nde kelimeyi *kar+(ı)n* şeklinde ele almıştır (Korkmaz, 2017). Tuncer Gülensoy, etimolojik sözlüğünde kelimeyi *kar ‘omuz, kolun üst kısmı’ +ın* şeklinde almıştır (Gülensoy, 2018: 374). Yine Gülensoy’un verdiği bilgiye göre Ligeti, Türkçedeki *karın* kelimesini Moğolcadaki *qarbisun ~qarbing* kelimesi ile karşılaştırmış; Şcerbak, *karı-* fiilini kök olarak almıştır. Söz konusu kelimeyi Doerfer, *karı-n* (burun, taban, bıkın, erin, boyun...gibi) kelimesinden alırken; Boev, Bulg. *korem* kelimesi ile karşılaştırmıştır (Gülensoy, 2018). Andreas Tietze, etimolojik sözlüğünde kelimenin Eski Türkçedeki *karın* biçimini vermiştir (Tietze, 2022). *Ötüken Türkçe Sözlük*’te de kelimenin Eski Türkçedeki *karın* şekli verilmiştir (Çağbayır, 2007).

3. İnce Kelimesi ve Etimolojisi

İnce kelimesi; kişiler için aşırı özenli olmanın yanında düşünce, duygu ve davranış bakımından insanın sevgi ve saygısını kazanan, zarif kişi; nesnelere için dar, kalınlığı az olan ya da kaba, iri, kalın karşıtı gibi gerçek ve mecazî olarak birçok anlam içeren bir kelimedir. Bu kelimeyle ilk defa Göktürk Türkçesinde karşılaşılmaktadır. Kelime, *Tonyukuk Yazıtı*’nda birinci taşın güney yüzünün altıncı satırında *yinçge* şeklinde yer almaktadır (Tekin, 1994: 84-85).

Kelimeye, daha sonra Eski Uygur Türkçesinde *inçge / inçke* (Caferoğlu, 1968: 94) ve *yinçge / yinçke* (Caferoğlu, 1968) şekillerinde ve oldukça sık rastlanmaktadır. *Maytrisimit* adlı eserde hem *inçge* (Tekin, 2019) hem de *yinçge* (Tekin, 2019) şeklinde kullanılmıştır “...güzelliği ile (?), alevli prensler, yüksek rütbeli memurlar ve zarif bâkireler ile...” (Tekin, 2019: 18-40/272). Aynı eserde, kelimenin *yinçge oyun* (Tekin, 2019: 32-13), *yinçge uvşak* (ince ufak) (Tekin, 2019), *yinçge yip* (ince ip)te (Tekin, 2019: 106-17) tamlayan unsur olarak sıfat tamlamaları da kurduğu görülmektedir. Eski Uygur Türkçesinin bir diğer önemli eseri olan *Altun Yaruk*’ta da *inçke* ve *yinçge* (Ölmez, 1991) şeklinde kullanılmıştır: *...bo altun önglög y(a)ruk-lar közünmeki biş türlüğ tüzülmiş inçke oyunlar üni eşidilmeki ... Tengridem altun küvrügl-kentün etdiler ... biş türlüğ tüzülmiş yinçge oyun-lar üni eşidildi* “Bu altın renkli

ışıkların görünmesi; beş tür düzenlenmiş, hafif müzik seslerinin işitilmesi; tanrısal altın davullar kendiliklerinden öttüler. Beş tür düzenlenmiş hafif, müzik sesleri işitildi” (Ölmez, 1991: 184-6/7/8). Her iki eserde de *yinçge* / *inçke oyun* tabirinin kullanılması dikkat çekicidir.

Karahanlı Türkçesi eserlerinden olan *Dîvânu Lugâti't-Türk*'te kelime *yinçge* “herhangi bir şeyin incesi” (Ercilasun ve Akkoyunlu, 2018) şekil ve anlamıyla geçmektedir. Yine *Dîvânu Lugâti't-Türk*'te *yinçge torku* “ince ipek”; *yinçge kişi* “mütedeyyin ve sürekli ibadet eden kişi”; *yinçge kîz* “odalık” (Ercilasun ve Akkoyunlu, 2018) örneklerinde sıfat olarak kullanılmıştır. Karahanlı Türkçesinin bir diğer önemli eseri *Kutadgu Bilig*'de de kelimeye, *yinçge* / *yinçge* şeklinde (Arat, 1979: 545) rastlanmaktadır: *Uşanma katıgılan yüküñni yinit / Yoluñ kılda yinçke özüñni köñit* “Gafil davranma, gayret et, yükünü hafiflet; yolun kıldan incedir, kendini doğruya yönelt” (Arat, 1991). *Eşit emdi bilge sözi ne tiyür / Sözin yanızatur sözke yinçke ayur* “Dinle şimdi bilge sözünü, (bilge) ne diyor? Bunu doğrulayan sözü (ne kadar) ince söylüyor” (Arat, 1991: 613).

Harezmi Türkçesi dönemine ait *Mukaddemetü'l-Edeb* (ME) ve *Kıyasü'l-Enbiya*'da (KE) kelime *yinçge* şekillerinde tanıklanmıştır (Ata, 2019: 148; Yüce, 2014).

Kıpçak Türkçesi eserlerinden olan *Codex Cumanicus*'ta kelime, *inçke* (Argunşah ve Güner, 2015: 248) şeklindedir. Kıpçak Türkçesinde kelimenin ayrıca *inçe*, *inçke*, *yeniçke*, *yenişke*, *yinçe*, *yinçge*, *yinçke* (Toparlı, Vural ve Karaatlı, 2007) gibi şekillerine de rastlanmaktadır.

Kelime, Çağatay Türkçesinde başındaki /y/ sesini düşürerek *ince* (Ünlü, 2013) şeklinde kullanılmıştır; ayrıca bu dönemde *inçge*, *inçke*, *içke*, *yiñçe* (Ünlü, 2013) şekillerinin kullanıldığı da görülmektedir.

Kelime, Batı Türkçesinde başındaki /y/ sesini düşürerek kullanılmıştır. *Tarama Sözlüğü*'nde kelimenin *ince* (Trm.S, 2009) şeklinde ve “*dikkatle*, *dikkatlice*” (Trm.S, 2009: 127) anlamlarında kullanılması dikkat çekicidir. *Tarama Sözlüğü*'nde kelimenin bir diğer şekli *inçge* “ince”dir (Trm.s. 2009).

Söz konusu kelimenin bazı çağdaş Türk lehçelerindeki kullanımını şöyledir: “i:inçe (Trkm.T), incike (Uyg.T.), ingiçke (Özb.T), içke (Kırg.T), çiçke (Alt.T) (ATS), jinişçe (Kzk.T), niçke (Kırg.T, KTT) (Gülensoy, 2018).

Kelimenin etimolojisi ile ilgili Burhan Paçacıoğlu, *VIII.-XVI. Yüzyıllar Arasında Türkçenin Sözcük Dağarcığı* adlı sözlüğünde Zeynep Korkmaz'ın *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi* adlı eserini kaynak göstererek onun *inç-ke* şeklindeki fiilden oluşan bir isim

görüşünü alıntılamıştır (Paçacıoğlu, 2016). Paçacıoğlu'nun söz konusu kelimeye kök kabul ettiği *inç-* fiili, bahsi geçen sözlüğünde *rahat etmek* anlamındadır (Paçacıoğlu, 2016). Korkmaz, söz konusu eserinde kelimeyi *fülden ad türeten ekler* bahsinde *-gA* eki içerisinde ve *ince* (<*inçge / inçke*) (Paçacıoğlu, 2017) şeklinde ele almıştır. Korkmaz'ın, *inc-* fiiline herhangi bir anlam vermediğini belirtmek gerekiyor. Korkmaz, *-gA* fiilden isim yapan ek ile ilgiliye şu ifadeler yer vermiştir:

Fiil kök ve gövdelerinden sınırlı sayıda sıfat ve adlar türetmiş olan bir ektir. İşlev bakımından fiilin gösterdiği işten etkileneni ya da bir işin sonucu olanı gösteren türetmeler yapmıştır. Ek bazı türetmelerde ön ses *g-*'sini yitirmiştir: bilge, bölge, dalga, damga (<*tamga*), gölge (<*koli / köle-* “koyulaştırmak, karanlıklaştırmak) *ince* (*inçge / inçke*), kavurga, kısa (<*kıs-ga / kıs-ka*), soyka, yonga, yufka (<*yuvga*) vb. (Korkmaz, 2017: 150).

İbrahim Taş, *Kutadgu Bilig'de Söz Yapımı* 'nda “**yinç-*” fiilini kelimenin kökü olarak kabul etmiştir (Taş, 2015: 129). Marcel Erdal, söz konusu kelime için bir kökün mevcut olmadığını; ancak kelimenin *yinçür-* fiili ile ilgili olduğunu belirtmiştir (Erdal, 1991: 381-382). Tuncer Gülensoy, *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü* adlı eserinde kelimeyi şu şekilde ele almıştır: =*ET. Yinçge, yinçke. (EUTS, 297) ~ inçge. -OT. yinçge~yinçge (DLT). MA. yinçge (73-1) < yi:nçge (T. Tekin)*. Gülensoy, görüldüğü üzere kelimenin eski ve yeni kullanımlarıyla anlamlarını vermekle yetinmiş; etimolojik bir açıklamada bulunmamıştır (Gülensoy, 2018: 374b). S. Nişanyan, *Nişanyan Sözlük Çağdaş Türkçenin Etimolojisi*'nde *ince* kelimesinin etimolojisini şu şekilde vermiştir: “<< *ET inç-ge / yinçge ince narin < ET *yinç- küçülmek? daralmak*? + gA << ET ηin(i)ş-*” (Nişanyan, 2018: 369). Nişanyan, kelimeyi muhtemel bir *yinç-* “*küçülmek, daralmak” fiiliyle açıklamıştır. İsmet Zeki Eyuboğlu ise kelimeyi, *yin* (tüy, kıl) (Nişanyan, 2004: 348) kelimesine dayandırır. Eyuboğlu, *yin* “tüy, kıl” kelimesinin *ince* kelimesiyle anlam bağlantısının, kıl ya da tüyün, *ince*, hafif olmasından anlam genişlemesiyle oluştuğunu ifade etmiştir (Eyuboğlu, 2004: 348). Andreas Tietze ise kelimenin “*narin; yufka*” anlamlarıyla Eski Türkçedeki karşılığı olan *yinçge* şeklini vermiştir (Tietze, 2022: 593). *Kubbealtı Lugatı*'nda kelimenin köküne dair bir görüş belirtilmemiş; ancak eski şekli olan “*yinçge*” kelimesine yer verilmiştir (Ayverdi, 2010). *Ötüken Türkçe Sözlük*'te kelime, *yinçge>ince* şeklinde gösterilmiştir (Çağbayır, 2007).

Zeynep Korkmaz ve Nişanyan kelimenin kökünü muhtemel bir (*y*)*inç-* fiiline dayandırmışlardır. Biz kelimenin kökünü biraz daha geriye götürüp (*y*)*in-* fiiline dayandığı görüşündeyiz ve kelimenin etimolojisinin iki şekilde olabileceği kanaatindeyiz. Bunlardan ilki,

(y)in-ç-ge <(y)in-ç-e şeklinde geliştiğidir. Bu fiilden fiil yapan -ç- az da olsa kullanılmıştır. Şöyle ki: *sür-ç-* “*yürürken yanlış adım atıp dengesini yitirmek*” <*sü-r-ç- (Gülensoy, 2018: 676); *yap-uç-* “*örtünmek, giyinmek*” (Paçacıoğlu, 2016: 743). Necmettin Hacıeminoğlu, *in-* fiilini *î- “*bağla-” anlamlı kök fiilden geliştiğini ifade etmiştir. Hacıeminoğlu kök fiil ile gövde olarak kabul ettiği fiil arasındaki ilişkiyi; i-n- fiilinin de bu i- kökünden türediği kanaatinde olduğunu; çünkü yukarıdan atılan bir cismin inmesi, toprağa bağlanması demek olduğunu ifade ederek açıklamıştır (Hacıeminoğlu, 2016). Biz, (y)in- fiiline “bağla-” fiilinden başka anlamlar vermenin daha uygun olacağı görüşündeyiz.

(Y)in- fiili her ne kadar Eski Türkçede müstakil olarak tanıklanmamış olsa da kelimenin bizce türevleri olan *yiñçür-* ve Trm.S’de yer alan *indür-* fiilleri böyle bir fiilin var olduğuna dair bize fikir verebilmektedir. *Yiñçür-* fiili ilk defa Eski Uygur Türkçesi metinlerinde tanıklanmıştır. *Altun Yaruk*’ta kelime şu cümle içinde geçmektedir: *burkan üz-kinte tegdüklerinte töpülerin engitdürüp ... biş tilgen-in yir-ke tegürüp yiñçürü töpün yükünüp...* “Buda(nın) huzuruna vardıklarında başlarını eğip beş uzuv(lar)ını yere değdirip secde ederek baş aşağı eğilip...” (Ölmez, 1991: 23). Bu alıntıdan da anlaşılacağı üzere kelime, “*secde etmek, eğilmek*” (Ölmez, 1991) anlamındadır. Burhan Paçacıoğlu, bu kelimenin etimolojisini *yanç-gur* (Paçacıoğlu, 2016: 783) şeklinde vermiştir. Paçacıoğlu’nun sözlüğünde *yanç-* fiilinin karşısındaki anlamlar, “*ezmek, kırmak; günah işlemek*” (Paçacıoğlu, 2016: 736) fiilleridir. İbrahim Taş, *yiñçür-* “*secde etmek, eğilmek*” kelimesinin kökünü **yiñç-* fiiline dayandırmıştır (Taş, 2015). S. G. Clauson, *yiñçür-* kelimesinin **yiñç-* fiilinin faktitif (ettirgen) bir türevi olduğunu ifade etmiştir (Clauson, 1972).

Biz bu kelimenin etimolojisinin *yin-çür-* şeklinde olduğu kanaatindeyiz. Burada (y)in- fiilinin kelimenin kökü olduğunu düşünmekteyiz; zira aşağı doğru eğilen, secde eden kimse, aslında yukarıda olana göre alçakta, inik bir pozisyonadadır; başka bir deyişle yukarıda ve yüksekte olan aşağı doğru inmiş, alçalmıştır. Dolayısıyla (y)in- fiilinin, *yiñçür-* fiilinin kökü olması anlam bilgisi açısından oldukça makuldür. Şekil bilgisi açısından da bakıldığında zaman, fiilden fiil yapan -çür- ekine *kül-çir-* “gülümsemek”, *am-çır-* “damlamak, serpilmek” kelimelerinde rastlanmaktadır (Paçacıoğlu, 2016).

Söz konusu kelimenin bir diğer türevi olduğunu düşündüğümüz Trm.S’deki *indür-* şeklindeki ve “1. *Kısmet vermek, rızık göstermek*. 2. *Alçaltmak, küçültmek*” (anlamlarındaki fiildir Trm. S, 2009). Kelimenin Trm.S’deki ikinci anlamı “*alçalmak, küçülmek*” bizce *yin-çür-* fiilinin de köküdür. *Yiñçür-* fiilinin “*eğilmek, secde etmek*” anlamlarını göz önüne alınca “*alçaltmak, küçültmek*” anlamlı fiille anlam açısından bağlantılı olduğu görülmektedir; nitekim

secde eden ya da eğilen bir kimse yüksek bir pozisyondan aşağı pozisyona geçer, alçalır.

Türevlerinden yola çıkarak tarihî metinlerden elde edilen (y)in- fiilinin bugün Anadolu ağızlarında kök hâliyle de kullanıldığına rastlanmaktadır. Adilcevaz yöresi ağızlarında kelimenin yèn- “Bir yerden başka bir yere gitmek, varmak; inmek” şeklinde kök hâliyle kullanıldığına şahit olunmaktadır (Sevinçli, 2019: 590). Aynı ağızda kelimenin yendir- “1. İndirmek. 2. Kesmek.” şeklindeki türevi ve yendir ét- “bf. Alçak gönüllülük göstermek”; yendir étme- “bf. Umursamamak, kılınmamak” birleşik fiil şeklindeki kullanımlarına da rastlanmaktadır (Sevinçli, 2019: 590). Buna ek olarak yine Van’ın bazı yöre ağızlarında (Küresin ağzı gibi) kelimenin, yın-~ yin- “İn-” (Bulak, 2015) şeklindeki kök hâlinde ve yındır- “indir-” şeklindeki türeviyle kullanıldığı görülmektedir (Bulak, 2015: 558). Bunlara ek olarak yine bu ağızda kelimenin yendir- / yendir- şeklindeki türevinin “bir şişkin nesnenin (top vs.) havasını indirmek” anlamının da mevcut olduğunu ifade etmek gerekir. Bu veriler ışığında, ilk görüş olarak ince <(y)incge / yinçge kelimesinin, (y)in- *ç-ge >(y)in-ç-e > in- *ç-e şeklinde geliştiği kanaatindeyiz; nitekim semantik bakımdan da incelen, alçalan, yere doğru eğilen, düşük pozisyonda bulunan bir şey, yukarıda kalan bir şeye göre incelmış, düşük bir hâle gelmiş konumdadır. Kelimenin ses için kullanılan ve kaba’nın karşıtı olan tiz ses de yine ince, alçalan, kaba veya yukarıda, yüksekte olmayandır. Kelimenin diğer anlamlarından, “Zayıf. mec. Aşırı özen gerektiren, kaba karşıtı. Ayrıntılı. Akışkanlığı çok olan, yoğun ve koyu olmayan (sıvılar için). mec. İyiden iyiye, enikonu, ayrıntılı. Hafif, gücü az” gibi anlamların da in-, indir-, eğil- gibi anlamları bulunan (y)in- köküyle ilgili olduğu görülmektedir (TS, 2011). Mesela, bir şeyi enikonu, ayrıntılı düşünmek aslında o şeyin en ince, dip noktalarına varıncaya kadar eğilmek, inmek demektir. Kelimenin türevlerinden olan incelemek de yine aynı kökten türemiş, bir şeyin ayrıntılarına inmek, eğilmek anlamıyla ilgilidir. Kelimenin ayrıca Eski Türkçe ve Karahanlı Türkçesinde yinçkele- “incelemek, parçalamak”, yinçrün- “başını eğmek” (Paçacıoğlu, 2016: 783), yinçgele- “(bir şeyi) ince saymak; inceltmek, yinçgelen- “tevazu gösterip boyun eğmek, (Tanrı’ya) ibadet ve zahitlik edip boyun eğmek” anlamlarını da göz önünde bulundurunca bunların da söz konusu kökün türevleri arasında olduğu görülmektedir (Ercilasun ve Akkoyunlu, 2018). Özellikle yinçgelen- “tevazu gösterip boyun eğmek; (Tanrı’ya) ibadet ve zahitlik edip boyun eğmek”; alçalmak, aşağı inmek; tevazu edip büzülür hâlde “küçülme” anlamlarıyla fiil şekillerini oluşturmaktadır.

İkinci bir görüş “*(y)i-nç+ge” şeklindedir. Fiilden isim yapan “-nç” (Ergin bu ek için fiilden fiil “-n- ve fiilden isim “-ç” ekinden oluşmaktadır (Ergin, 2012: 191-192);” -nçI, fazla işlek olmamakla birlikte karşılaşılan bir ektir: ögrünç, ögrinçü “sevinç” (ögrir- “sevinmek,

neşelenmek”), *tegziñç* “*tomar, bölüm*” (*tegziñ-*“*dönmek, dolanmak*” (Gabain, 2007: 54) vd. İsimden isim yapan +Ga / +kA eki de az da olsa kullanılmıştır: *başka* (*baş* “*baş*), *ürke* “*daima*” (*ür* “*uzun müddet*) (Gabain, 2007: 45); ancak elimizde *(y)i- “*inmek, aşağı doğru eğilmek” fiili olmadığından bu öneriye ihtiyatlı yaklaşıyoruz.

Sonuç

Çalışmada *karınca* kelimesine etimolojik açıdan yeni bir bakış açısı getirilmiştir. *Karınca* kelimesinin etimolojisiyle ilgili genel olarak *karın* kelimesinin küçültme eki +çA’yı alarak oluştuğu düşüncesi hakimdir. Bundan başka, söz konusu kelimenin *kar-* “karıştırmak” fiilinden türemiş olabileceği de öne sürülen görüşler arasındadır. Ancak bizce *karınca* tek kelime değil; *karın* + *(y)inçge* şeklinde iki ayrı kelimedenden türemiş ve isnat grubu şeklinde bir birleşik kelimedir. Bunu öne sürerken hem *karıncanın* vücut yapısı hem de kelimenin anlam ve şekil yapısı göz önünde bulundurulmuştur. Bugün bildiğimiz kadarıyla kelimenin *karınca* şekli sadece Türkiye Türkçesinde kullanılmaktadır; ancak bunu bütün ağızlarda da böyle kabul etmek pek doğru olmayabilir ki bugün Van Küresin ağızında kelimenin *kerişge*, *keşge*, *kerince*, *kerinçge* gibi kullanımları vardır. Azerbaycan Türkçesinde ise *qarışqa* şekli mevcuttur. Ayrıca *Kıyasü'l-Enbiyâ*'da kullanılan *karınçqa* / *karınçğa* şekilleri de bizim başka bir dayanak noktamızı oluşturmaktadır. Özellikle *Kıyasü'l-Enbiyâ*'daki *karınçqa* / *karınçğa*'daki *inçqa* ve *inçganın* *(y)inçge* ile benzerliği ve bizce aynılığı dikkat çekicidir. Kelime bugün hem *büzüşme* hem de *ilerleyici bezneşme* ile *karınca* biçimini almıştır; tabii bu, bazen de *gerileyici benzeşme* yoluyla *kerişke*, *kerince*, *kerişge*, *kerinçge* şekillerini de almıştır.

Bugün için *karın* kelimesi hakkında araştırmacılar genellikle etimolojik olarak *kar+ın* şeklindeki bir açıklamayı kabul görmüşlerdir. *Karın* kelimesinin kökü olan *kar* “kol, kolun üst kısmı” anlamındadır. Buna benzer şekilde türetilen bazı kelimelerden bahsedilecek olursa *boyun*, *eğün*, *koyun* örneklerini verilebilir. *İnce* kelimesinin etimolojisi ise bugün genelde *inç-(g)e* şeklindedir. Biz Türkçe bir kelimenin bazen -ünlü olmak kaydıyla- tek sese kadar indirgenebilir özelliğini de göz önünde bulundurduğumuzda bu kelimenin daha geriye götürülebileceği kanaatindeyiz; dolayısıyla *ince* kelimesinin *(y)in-ç-ge* > *ince* şeklinde ya da *(y)i-nç-ge* > *ince* şeklinde gelişmiş olabileceğini düşünmekteyiz. Burada şunu da ifade etmek gerekir *yin-* ~ *yın-* fiili bugün bazı ağızlarda (Bitlis Adilcevaz yöresi ağızları, Van Küresin ağzı gibi) kullanılmaktadır.

Extended Abstract

The word *ant* has been subject to different etymological explanations until today; however, its origin has not been clearly and satisfactorily elucidated. The word has generally been studied as a single word; however, as a result of our research, we assume that the word in question is actually composed of two separate words, not a single word, and we are of the opinion that this word actually consists of a compound word, which are the words *abdomen* and *thin*.

Before moving on to the etymology of the word *ant*, it would be appropriate to mention the words *abdomen* and *thin*, which play a role in the formation of the word. The word *abdomen* is the anterior region of the body up to the groin in living things, stomach; interior partition in objects; metaphorically, it is a word that contains meanings such as inner and heart. In Old Uyghur Turkish texts, parallel to Turkey Turkish, “abdomen, stomach, inner; used with the meaning of "womb". According to S. G. Clauson, the word is a general term used less specifically for the lower part of the body and its scope than the *crop* and *gut*. Again to .S G. Clauson This word is used more specifically for "womb" in all living modern languages. The word "*karin*" continues to be used in today's Turkish dialects and Turkey Turkish dialects with some sound changes, such as: Trkm.T "*Şarın*", Bşk.T, Kzk.T, Kırg.T, KTT "*karin*", Özb.T "*karin*", App.T “*kerin*”, Syn.T “*xırın*”, Yak.T “*xarın*”, Çuv.T. "*xirem*". The word also has “*korsak*” forms in Tatar Turkish, “*aş Kazan*” in Kyrgyz Turkish, “*askazan*” in Kazak Turkish, and “*korhak*” in Bashkir Turkish; In Azerbaijani Turkish, it is written as “*garın*”. In addition to these, "*karin*" in the *Compilation Dictionary*: "gar 1. Your abdomen. (Sm.; *İğdir -Kr.) 2. Tripe. (*Bor -Nğ.) When we look at the word in question from an etymological point of view, Tahsin Banguoğlu explains the etymology of the word as *kar+ın*, while Zeynep Korkmaz handles the word as *kar+(1)n* in *Turkey Turkish Grammar Morphology*. Tuncer Gülensoy took the word *kar* in his etymological dictionary as 'shoulder, upper part of the arm' +*in*. Again, according to the information given by Gülensoy, Ligeti compares the Turkish word for abdomen with the Mongolian word *qarbisun ~qarbing*; Şcerbak takes the verb *kar-* as a root; When Doerfer takes the word *kar-n* (nose, sole, bored, erin, neck... etc.); Boev, find the word. compares it with the word *korem*.

When we look at the word *fine*, which constitutes the second element of the word *ant*, the word appears in the form of *yinçge / yinçke* since the first written works of Turkish. *Thin* word; an elegant person who wins the love and respect of people in terms of thought, emotion and behavior, as well as being overly attentive to people; It is a word that has many literal and

figurative meanings for objects such as narrow, low in thickness or coarse, large, thick opposite. Over time, the word continued to be used in its fine form by lowering the /y/ consonant sound at the beginning and especially the middle /k/ consonant in Western Turkish.

It is accepted that the word fine is etymologically in the form of inch+ke; however, we assume that the word can develop in two different ways; The first of these is the opinion that the word developed from the verb (y)in- "to descend, descend" in the form of (y)in-**ç*-ke, and the second is the developmental stage of (y)in-*ç*+ke.

As for the word ant, which we imagine to be a combination of the words abdomen and thin, which we discussed above, that is, a compound word, we come across this word for the first time with the forms of ant and ant in *Dîvânu Lugâti't-Türk*. Kasgarli Mahmud gives information that the word is Oghuz with his explanation that the word can also be called ant. The word was later found in Kipchak Turkish and Khwarezm Turkish.

When we look at the etymology of the word, S. Nişanyan stated the following in *Nişanyan Dictionary Etymology of Contemporary Turkish*: "ETü-O anthill / ant ant < ?ET. abdomen+ça → abdomen". Tuncer Gülensoy took the etymology of the word as "kur 'belt, belt'+(1)n+ça 'diminutive suffix'". I. Zeki Eyuboğlu bases the word on the root of "snow", and in this root it means "depth, hollow, shuffling, heaping, gathering in one place, making things inextricable, digging, digging, opening, burrowing bg. they have opposite meanings". Soltansha Ataniyazov, who wrote the *Etymology of Turkmen Turkish*, takes the word as "karin + (diminutive) ça" and makes the following explanation: "Garny (syrtı) uly, bili ince, kelle tarapy hem kichi bolany çin, ol şeyle at alypdyr" [karnı (beli) It is so named because it is large, has a thin waist, and (also) a small head.] Bashir Ahmedov, who wrote the *Etymological Dictionary of the Azerbaijani Language*, attributes the root of the word to the root of "to mix, to confuse" (1991: 40). According to him, the word snow is "mixedly falling", and the word ant is "a mixed, abundant mass" (1991: 40). Ahmedov took into account that ants generally live in masses.

We assume that the word ant develops as abdomen+thin, unlike the above views. It is seen that thin in the body of the word thickens with the effect of the first word, abdomen, and turns into the form of ince.

Etik Beyan: Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu yazar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti hâlinde Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp tüm sorumluluk çalışmanın yazarına aittir.

Ethical Approval: The author declares that ethical rules were followed in all preparation processes of this study. In case of detection of a contrary situation, Artvin Çoruh University International Journal of Social Sciences has no responsibility and all responsibility belongs to the author of the study.

Kaynakça

- Ahmedov, B. (1991). Azərbaycan dilinin etimologiya lüğəti. <https://obastan.com/azerbaycan-dilinin-etimologiya-lugeti/pd/> adresinden 19.06.2023 tarihinden alınmıştır.
- Arat, R. A. (1991). *Kutadgu Bilig* (1. Baskı). Kabalcı Yayınları.
- Argunşah, M., & Güner, G. (2015). *Codex Cumanicus* (1. Baskı). Kesit Yayınları.
- Ata, A. (2019). *Kıyasü'l-enbiyâ* (1. Baskı). Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Banguoğlu, T. (2011). *Türkçenin grameri* (9. Baskı). Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Besili, E. (2010). *Eski ve orta Türkçe hayvan isimlerinin etimolojisi*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Bulak, Ş. (2015). *Van Küresin ağzı*. [Yayımlanmış doktora tezi]. İnönü Üniversitesi
- Caferoğlu, A. (1968). Ankara: *Eski Uygur Türkçesi sözlüğü* (1. Baskı). Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Clauson, S. G. (1972). *An etymological dictionary of pre-thirteenth-century Turkish*. Oxford Press.
- Çağbayır, Y. (2007). *Ötüken Türkçe sözlük*. Ötüken Neşriyat.
- Ercilasun, A., & Akkoyunlu, Z. (2018). *Kâşgarlı Mahmud Dîvânü Lugâti't-Türk* (1. Baskı). Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ergin, M. (2012). *Türk dil bilgisi* (1. Baskı). Bayrak Basım / Yayım / Tanıtım.
- Erdal, M. (1991). *Old Turkic word formation a functional approach the lexicon*. Turcologica, Wiesbaden.
- Eyuboğlu, İ. Z. (2004). *Türk dilinin etimoloji sözlüğü* (4. Baskı). Sosyal Yayınlar.
- Dilçin, C. (2009). *Yeni tarama sözlüğü* (2. Baskı). Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gabain, A. V. (2007). *Eski Türkçenin grameri* (M. Akalın, Çev.). Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gülensoy, T. (2018). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin köken bilgisi sözlüğü* (1. Baskı). Bilgi Kültür Sanat Yayın Dağıtım.
- Hacıeminoğlu, N. (2016). *Türk dilinde yapı bakımından fiiller* (1. Baskı). Bilge Kültür Sanat Yayın Dağıtım.
- Karaağaç, G. (2022). *Dil bilimi terimleri sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Karamanlıoğlu, A. F. (1989). *Gülistan tercümesi (Kitâb Gülistan bi't-Türk)* (1. Baskı). Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2017). *Dil bilgisi terimleri sözlüğü* (5. Baskı). Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2017). *Türkiye Türkçesi grameri şekil bilgisi* (5. Baskı). Türk Dil Kurumu Yayınları
- Nişanyan, S (2018). *Nişanyan sözlük çağdaş Türkçenin etimolojisi* (1. Baskı). Liber Plus Yayınları.
- Ölmez, M. (1991). *Altun Yaruk III. kitap (=5. Bölüm)* (1. Baskı). Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi.
- Paçacıoğlu, B. (2016). *VIII.-XVI. yüzyıllar arasında Türkçenin sözcük dağarcığı* (1. Baskı). Kesit Yayınları.
- Soltaşa, A. (2004). *Türkmen dilinin sözköki (etimolojik) sözlüğü* (1. Baskı). Miras.
- Stachowski, M. (2011). *Etimoloji* (1. Baskı). Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Sevinçli, V. (2019). *Adilcevaz yöresi söz varlığı ve dil incelemesi* (1. Baskı). Akademik Kitaplar.
- Taş, İ. (2015). *Kutadgu Bilig'de söz yapımı* (1. Baskı). Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tekin, T. (1995). *Tunyukuk yazıtı* (1. Baskı). Simurg Kitapçılık.
- Tekin, Ş. (2019). *Uygurca metinler II Maytrisimit Burkancılarının Mehdisi Maitreya ile buluşma Uygurca iptidai bir dram* (1. Baskı). Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tietze, A. (2022). *Tarihî ve etimolojik Türkiye Türkçesi lugati (F-J, K-K)*. Türkiye Bilimler Akademisi.
- Topalaoğlu, (2019). *Karşılaştırmalı dil bilgisi terimleri sözlüğü* (1. Baskı). Dergâh Yayınları.
- Toparlı, R., Vural, H., & Karaatlı, R. (2007). *Kıpçak Türkçesi sözlüğü* (1. Baskı). Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türk Dil Kurumu Yayınları (2019). *Derleme sözlüğü* (4. Baskı).

Türk Dil Kurumu Yayınları (2011). *Türkçe sözlük* (11. Baskı).

Ünlü, S. (2013). *Çağatay Türkçesi sözlüğü* (1. Baskı). Eğitim Yayınevi.

Yüce, N. (2014). *Mukaddimetü'l-edebe* (3. Baskı). Türk Dil Kurumu Yayınları.

Zülfikar, H. (2011). *Terim sorunları ve terim yapma yolları* (1. Baskı). Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kısaltmalar

Alt.T	Altay Türkçesi
ATS	Altay Türkçesi Sözlüğü
bg.	benzeri gibi
Bulg.	Bulgarca
Bşk.T	Başkurt Türkçesi
Çev	Çeviren
Çuv.T	Çuvaş Türkçesi
DLT	Dîvânu Lugâti't-Türk
ETü	Eski Türkçe
ETü-O	Eski Türkçe (Oğuz Türkçesi)
EUTS	Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü
KE	Kıyasü'l-Enbiyâ
KKT	Kara Kalpak Türkçesi
Kzk.T	Kazak Türkçesi
Kırg.T	Kırgız Türkçesi
ME	Mukaddimetü'l-Edeb
Mec.	Mecazen
OTü	Orta Türkçe
Özb.T	Özbek Türkçesi
Syn.T	Soyon Türkçesi
KTT	Kazan Tatar Türkçesi
TDK	Türk Dil Kurumu
Trkm.T	Türkmen Türkçesi
Trm.S	Tarama Sözlüğü
TS	Türkçe Sözlük
Uyg.T	Uygur Türkçesi
vb.	ve benzeri, ve benzerleri
vd.	ve devamı, ve diğerleri
Yak.T	Yakut Türkçesi